

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

¹Вінницький національний технічний університет

Вступ

Основою успішної професійної діяльності є самостійність її суб'єктів, уміння приймати рішення в нестандартних умовах. Тому пріоритети вищої освіти змінюються від передавання визначеного навчальною програмою обсягу знань, умінь і навичок до формування творчого мислення, ознайомлення з методикою самостійного здобуття та аналізу інформації, необхідної для подальшого професійного саморозвитку та вдосконалення. Відповідно, виникає проблема організації самостійної роботи таким чином, щоб разом з накопиченням знань, умінь і навичок здійснювався розвиток творчого мислення, оскільки студент вищого навчального закладу має брати активну участь у процесі сприйняття та засвоєння знань, формувати власну позицію, бути спроможним застосовувати набуті знання на практиці та творчо переосмислювати інформацію.

Результати дослідження

Самостійна навчальна робота студентів – це планова робота, яку студент виконує за завданням і під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі.

Поняття «самостійна робота», «самостійна пізнавальна діяльність» розкрито у роботах Л. В. Жарова, І. Я. Лернера, Н. Ф. Талізної. Самостійну роботу студентів як особливу форму навчальної діяльності суб'єкта, під час якої студенти набувають знання та вміння, розвивають самостійність та активність, розглядали А. М. Алексюк, П. І. Підкасистий, О. Я. Савченко, Д. Д. Тетеріна. Навчання студентів вмінню планувати свою пізнавальну діяльність досліджували А. А. Лошак, О. М. Козак, М. П. Красницький.

Аналіз наукових досліджень показав, що загальні питання організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів розроблені досить повно, однак є потреба адаптувати наявні методики щодо особливостей вивчення певної дисципліни.

В освіті посилюються кризові явища, які є наслідком відставання її від потреб науки і виробництва. Незважаючи на те, що освіта зумовлює науково-технічний прогрес, вона чинить опір інноваційним явищам у власному середовищі. Щоб подолати цей розрив, забезпечити синтез теорії і практики, потрібно забезпечити студентам можливість здобувати технологічні знання. Технологічний підхід визначає спрямованість педагогічних досліджень на вдосконалення процесу навчання, підвищення його результативності, інструментальності, інтенсивності [1, с. 10].

Організаційними ознаками самостійної роботи є:

- наявність завдань для самостійної роботи;
- надання спеціального часу для її виконання; планування методів, засобів і форм самостійної роботи;
- здійснення студентами навчальної діяльності (колективної чи індивідуальної), їхня активність при цьому;
- самоконтроль і поточний контроль;
- управління викладачем цією роботою;
- наявність очікуваних результатів [2].

Самостійна робота і творча діяльність студентів на сучасному етапі розвитку вищої освіти стають не лише засобом, а й метою навчального процесу. Важливим є організація та контроль цієї діяльності, методичного забезпечення, а також визначення ролі викладача в цьому процесі. Педагоги постійно шукають ефективні види організаційно-методичної діяльності, які б сприяли досягненню мети у підготовці фахівців, оскільки самостійна робота забезпечує можливість:

- засвоїти у кожній конкретній ситуації інформацію, яка відповідає певній меті й завданню;
- сформувати необхідний рівень та об'єм компетенцій, знань, навичок;
- виробити психологічну установку на самостійне поповнення своїх знань;
- стати учасником організації навчальної діяльності [3, с. 395].

Більшість дослідників розглядає проблему підготовки студентів до самостійної роботи й керівництва нею викладацьким складом на мотиваційному, технологічному та організаційному рівнях [4, с. 176]. Іншими словами, потрібно, по-перше, сформувати в студентів мотивацію до самостійного вивчення навчального матеріалу та, по-друге, забезпечити впровадження технології з боку викладачів, ураховуючи при цьому індивідуальні психологічні властивості студента.

Організація самостійної роботи студентів потребує методичного й матеріального забезпечення. Не варто недооцінювати роль викладача. Адже не всі студенти можуть сконцентрувати свою увагу на заняттях, не вміють працювати самостійно, вибирати з великої кількості матеріалу необхідні знання, згрупувати й узагальнювати їх. Індивідуальний підхід викладача можливий за рахунок систематичної роботи [5]. Бажання студента отримати глибокі та фундаментальні спеціальні знання варто будь-яким чином підтримувати та заохочувати, щоб у нього з'явилася мотивація до творчої самостійної роботи, до самостійного мислення, творчого оволодіння найновішими досягненнями науки й техніки, постійного оновлення особистого запасу знань.

Самостійна робота значно ефективніша, якщо вона здійснюється групою осіб. Групова робота підсилює фактор мотивації й взаємної інтелектуальної активності, підвищує ефективність пізнавальної діяльності студентів завдяки взаємному контролю [6, с. 34–35].

Відповідно до аналізу власного педагогічного досвіду, організація самостійної роботи студентів під час вивчення безпеки життєдіяльності здійснювалася у два етапи, на кожному з яких реалізовувалися певні завдання.

I етап. Під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» здійснювалося вдосконалення умінь і навичок самостійної роботи під безпосереднім керівництвом викладача. На цьому етапі ми здійснювали:

- формування пізнавальної активності щодо вивчення безпеки життєдіяльності за рахунок позитивної мотивації до самостійного оволодіння знаннями, вміннями і навичками;
- формування вміння працювати з літературними та нормативними джерелами, державними та галузевими стандартами;
- удосконалення інтелектуальних умінь (аналізувати, узагальнювати, порівнювати, виділяти головне тощо) під час роботи з навчальною та науковою літературою [7, с. 104];
- формування творчих умінь під час розв'язання проблемних задач;
- формування критичного мислення, ораторських здібностей, а також здатності ведення дискусії на основі підготовки та виступу з доповідями.

II етап. Під час вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» самостійна робота студентів мала проблемний та науковий характер. На цьому етапі здійснювалося формування умінь і навичок самостійної роботи студентів у співпраці з викладачем. Організація самостійної роботи студентів передбачала:

- розвиток інтелектуальних умінь (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, виділяти головне) на основі опрацьованої наукової літератури;
- розвиток творчих умінь через розв'язання виробничих ситуацій, творчих завдань;
- удосконалення критичного мислення, ораторських здібностей, а також здатності ведення дискусії на основі підготовки та виступу з доповідями на студентських семінарах [8, с. 201];
- формування вміння визначити методологію та методи дослідження, складати доповідь під час підготовки (написання) курсових, дипломних робіт, а також виступу на конференціях.

Під час організації самостійної роботи студентів, насамперед, варто приділяти увагу формуванню й розвитку навичок розумової праці. Для цього потрібно дотримуватися таких дидактичних вимог:

- обґрунтування актуальності та необхідності виконання поставленого завдання [6, с. 34]. Ця вимога досягалася за рахунок формування мотивації до вивчення дисципліни через реалізацію міжпредметних зв'язків з фаховими дисциплінами;
- відкритість та доступність завдань. Студенти повинні мати можливість порівнювати виконані завдання, аналізувати їх корисність та відповідність отриманих оцінок [9, с. 35]. Ця вимога

виконана за допомогою створення інтернет-сторінки з безпеки життєдіяльності, де була можливість у відкритому доступі переглядати стан виконання завдань та поточне оцінювання;

– надання можливості студентам виконувати самостійну роботу, яка відповідає їхньому навчальному рівню [10, с. 56]. Це здійснювалося за допомогою використання різних типів навчальних завдань для самостійної роботи студента;

– результатом виконання самостійної роботи має бути матеріалізований продукт (відповідна кількість балів, тези, статті, презентації, проекти, програмні матеріали тощо) [10, с. 57].

Висновки

Отже, підготовка у вищих навчальних закладах компетентних фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до відповідальної, ефективної та творчої діяльності за своєю спеціальністю, неможлива без підвищення ролі самостійної роботи студентів, яка спрямована на стимулювання їхнього професійного зростання й творчої активності.

Самостійна робота є обов'язковою складовою навчального процесу, результатом якої є підвищення рівня знань студентів, формування вміння самостійно мислити та приймати адекватні рішення. Крім того, самостійна робота студентів – це основна форма організації навчання, яка містить різноманітні види індивідуальної та колективної навчальної діяльності, здійснюється на аудиторних та позааудиторних заняттях під керівництвом викладача. Забезпечення мотивації виконання самостійної роботи з охорони праці доцільно здійснювати через розкриття зв'язків із майбутньою професійною діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кобилянський О. В. Теоретичні засади формування компетенцій з безпеки життєдіяльності у студентів економічних спеціальностей : [монографія] / Кобилянський О. В., Дембіцька С. В., Кобилянська І. М. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 264 с.
2. Діордіященко О. В. Самостійна робота студентів у ВНЗ. Педагогические науки: проблемы подготовки специалистов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Pedagogica/17894.doc.htm.
3. Кобилянський О. В. Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : [монографія] / Кобилянський О. В. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 590 с.
4. Буланова-Топоркова М. В. Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие / Буланова-Топоркова М. В. – Ростов н/Д. : Феникс, 2002. – 544 с.
5. Грицюк Л. К. Організація самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу [Електронний ресурс] / Л. К. Грицюк, М. В. Сірук. – Режим доступу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1010/3/Gritsyuk.pdf>
6. Шимко І. Проблеми організації самостійної роботи у вищій школі / І. Шимко // Рідна школа. – 2005. – № 8. – С. 34–35.
7. Зимняя Н. А. Педагогическая психология / Зимняя Н. А. – М. : Логос. 2003. – 384 с.
8. Кабанова-Меллер Е. Н. Психология формирования знаний и навыков / Кабанова-Меллер Е. Н. – М. : Просвещение, 1982. – 260 с.
9. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / [А. М. Алексюк, А. А. Аюрян, П. І. Підкасистий та ін.]. – К. : ІСДЮ, 1993. – 336 с.
10. Організація самостійної роботи студентів / За заг. ред. В. М. Король, В. П. Мусієнко, Н. Т. Токової. – Черкаси : Вид-во ЧДУ, 2003. – 216 с.

REFERENCES

1. Kobylianskyi O. V. Teoretychni zasady formuvannya kompetentsii z bezpeky zhyttiediiialnosti u studentiv ekonomichnykh spetsialnostei : [monohrafiia] / Kobylianskyi O. V., Dembitska S. V., Kobylianska I. M. – Vinnytsia : VNTU, 2014. – 264 s.
2. Diordiashchenko O. V. Samostiina robota studentiv u VNZ. Pedagogicheskye nauky: problemy podgotovky spetsyalystov [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Pedagogica/17894.doc.htm.
3. Kobylianskyi O. V. Teoretyko-metodychni osnovy navchannia bezpeky zhyttiediiialnosti studentiv ekonomichnykh spetsialnostei u vyshchyykh navchalnykh zakladakh : [monohrafiia] / Kobylianskyi O. V. – Vinnytsia : VNTU, 2012. – 590 s.
4. Bulanova-Toporkova M. V. Pedagogika i psihologiya vyisshy shkolyi: ucheb. posobie / Bulanova-Toporkova M. V. – Rostov n/D. : Feniks, 2002. – 544 s.
5. Hrytsiuk L. K. Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv u navchalnomu protsesi vyshchoho navchalnoho zakladu [Elektronnyi resurs] / L. K. Hrytsiuk, M. V. Siruk. – Rezhym dostupu : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1010/3/Gritsyuk.pdf>.
6. Shymko I. Problemy orhanizatsii samostiinoi roboty u vyshchii shkoli / I. Shymko // Ridna shkola. – 2005. – № 8. – S. 34–35.

7. Zimnyaya N. A. Pedagogicheskaya psihologiya / Zimnyaya N. A. – М. : Logos. 2003. – 384 s.
8. Kabanova-Meller E. N. Psihologiya formirovaniya znaniy i navyikov / Kabanova-Meller E. N. – М. : Prosveschenie, 1982. – 260 с.
9. Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv v umovakh intensyfikatsii navchannia : navch. posib. / [A. M. Aleksyuk, A. A. Aiurzanain, P. I. Pidkasystyi ta in.]. – К. : ISDO, 1993. – 336 s.
10. Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv / Za zah. red. V. M. Korol, V. P. Musiienko, N. T. Tokovoi. – Cherkasy : Vyd-vo ChDU, 2003. – 216 s.

С. В. Дембіцька¹

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

¹Вінницький національний технічний університет

Викладено інформацію про особливості організації самостійної роботи студентів з безпеки життєдіяльності в процесі підготовки фахівців. Запропоновано низку методичних рекомендацій щодо організації самостійної роботи студентів з метою формування творчого мислення в майбутніх фахівців.

Об'єкт дослідження – самостійна робота студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації.

Мета роботи – розкриття особливостей організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації з безпеки життєдіяльності з урахуванням особливостей професійної підготовки.

Установлено, що формування досвіду самостійної роботи студентів можливе за таких умов: використання нових інформаційних технологій, урахування специфіки вивчення навчальних дисциплін, доцільної організації та ефективного стимулювання самостійної пізнавальної й наукової діяльності студентів.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методичного забезпечення самостійної роботи і з'ясуванні її характерних особливостей за певними напрямками підготовки у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації.

Ключові слова: самостійна робота, безпека життєдіяльності, професійна підготовка, удосконалення навчального процесу.

Дембіцька Софія Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: sofiyadem13@gmail.com, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

S. V. Dembitska¹

ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN THE STUDY OF THE COURSE OF LIFE SAFETY DURING TRAINING

¹Vinnitsia National Technical University

This article contains details about the features of independent work of students of the course of «Life Safety» during their training. There have been offered the series of guidelines for the organization of independent work of students in order to develop creative thinking of future specialists.

The object of the study is independent work of students of higher educational institutions of III–IV accreditation level.

The purpose of the paper is to reveal the features of independent work of students of higher educational institutions of III–IV accreditation level of the course of «Life Safety» considering the specific professional training.

It has been found that the formation of independent work experience is possible only due to the use of new information technologies, taking into account the specifics of the study subjects, purposeful and effective stimulation of independent learning and research activities of students.

The preparation of methodological support of individual work and determining its specific features in specific areas of training in higher educational institutions of III–IV accreditation level have been considered to be the prospects for further research.

Keywords: independent work, labor protection, training, improvement of educational process.

Dembitska Sofiia V. – Cand. Sc. (Education), Assistant Professor, e-mail: sofiyadem13@gmail.com, Assistant Professor of the Chair of Life Safety and Pedagogy of Security.

Vinnitsia National Technical University, Ukraine, Vinnitsya.

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ ПО БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ

¹Винницкий национальный технический университет

Изложена информация об особенностях организации самостоятельной работы студентов по безопасности жизнедеятельности в процессе подготовки специалистов. Предложен ряд методических рекомендаций по организации самостоятельной работы студентов с целью формирования творческого мышления у будущих специалистов.

Объект исследования – самостоятельная работа студентов высших учебных заведений III–IV уровней аккредитации.

Цель работы – раскрытие особенностей организации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений III–IV уровней аккредитации по безопасности жизнедеятельности с учетом особенностей профессиональной подготовки ..

Установлено, что формирование опыта самостоятельной работы студентов возможно только при использовании новых информационных технологий, учета специфики изучения учебных дисциплин, целесообразной организации и эффективного стимулирования самостоятельной познавательной и научной деятельности студентов.

Перспективы дальнейших исследований заключаются в разработке методического обеспечения самостоятельной работы и выяснения ее характерных особенностей по определенным направлениям подготовки в высших учебных заведениях III–IV уровней аккредитации.

Ключевые слова: самостоятельная работа, безопасность жизнедеятельности, профессиональная подготовка, совершенствование учебного процесса.

Дембицка София Витальевна – кандидат педагогических наук, доцент, e-mail: sofiyadem13@gmail.com, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и педагогики безопасности. Винницкий национальный технический университет, Винница.